

**JEZUS CHRYSZTUS
I
APOSTOŁOWIE

LEKSYKON**

Pius Czesław Bosak

**JEZUS CHRYSYBUS
I
APOSTOŁOWIE
LEKSYKON**

Konsultacja językowa: Adam Lis

WPROWADZENIE

W czasach mojej młodości bardzo chętnie śpiewaliśmy słowa refrenu:

Naucz nas żyć Twoim życiem Panie,

Naucz, że drogą jesteś właśnie Ty.

Naucz, że prawdę w Tobie trzeba szukać,

Bo drogą, prawdą, życiem jesteś Ty.

Jednak nie dla wszystkich śpiewających wówczas te słowa życie Chrystusa stało się treścią ich życia. Niestety, dla wielu, zwłaszcza podczas burz życiowych i towarzyszących im kryzysów światopoglądowych Chrystus stał się obcy, dla niektórych nieistniejący. Głównie tym ludziom, z którymi danym mi było przejść wiele dróg, tych geograficznych, duchowych czy moralnych w ciągu pięćdziesięciu lat mojego kapłaństwa dedykuję tę pracę. Oby pomogła im wrócić na Drogę prowadzącą do Prawdy, która daje Życie. Prawda zaś o Zbawicielu nie jest ani prosta, ani oczywista. Słusznie zauważył to Tomasz Merton: „Każdy z nas tworzy sobie pewne ograniczone i niepełne wyobrażenie Chrystusa. Jest to wyobrażenie na naszą modłę. Stwarzamy sobie Chrystusa na swój własny obraz, Chrystusa będącego projekcją naszych aspiracji, pragnień i ideałów. Znajdujemy w Nim to, co chcemy znaleźć. Stanowi On dla nas nie tylko wcielenie Boga, lecz także wcielenie wszystkiego, czym żyjemy my, nasze społeczeństwo i grupa społeczna, do której należymy. Dlatego chociaż prawdą jest, że droga do doskonałości prowadzi przez naśladowanie Chrystusa i odtwarzanie Jego postępowania w naszym życiu, nie zajdziemy zbyt daleko na tej drodze, jeśli będziemy jedynie naśladować tego Chrystusa, który mieszka w naszej wyobraźni” (Th. Merton, *Aby odnaleźć Boga. Antologia*. Wybór i przekład A. Gomola, Poznań 2004, s. 23). Stąd właśnie w niniejszej pracy tak dużo miejsca zajmują cytaty z Pisma Świętego. Mają one pomóc w ukazaniu życia i działalności Mistrza z Nazaretu w szerszym kontekście historycznym, społecznym i kulturowym.

Warto jednak przy korzystaniu z tych świadectw pamiętać o prawdzie, którą kiedyś wspaniale wyraził ksiądz profesor Józef Kudasiewicz: „Ewangelisci opisywali słowa, czyny i znaki Jezusa nie dla zaspokojenia ciekawości, lecz dla wzbudzenia wiary. Ponieważ zaś nie byli kronikarzami, dlatego też nie zawsze troszczyli się o szczegóły faktograficzne i o powiązanie chronologiczne wydarzeń i słów Jezusa. Taki sposób pisania historii rzutował również na prezentację osoby Jezusa. Ewangelisci nie przedstawiają Go tak, jakby to mogła uczynić kamera fotograficzna lub magnetofon, nie dają też w swych dziełach

fotografii Jezusa, lecz Jego portret lub mozaikę w oryginalnych ujęciach czterech natchnionych artystów; portret ten nie tylko przedstawia zewnętrzne rysy osoby i nagie fakty wydarzeń, ale ma ambicję oddania głębi i bogactwa postaci Jezusa oraz sensu i doniosłości wydarzeń. Natchniona refleksja ewangelistów, ich spojrzenia na osobę i dzieło Jezusa poprzez Stary Testament pozwoliły im odczytać historiozbowczy sens mesjańskiej misji Chrystusa. I właśnie dzięki temu obraz Jezusa, jaki utrwalili w swych dziełach, jest głębszy, prawdziwszy i w tym sensie bardziej historyczny, niżby to mogła przedstawić odbitka fotograficzna lub taśma magnetofonowa” (Ks. J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa 1986, s. 75–76).

W zrozumieniu zbawczej misji Chrystusa pomocna może być także historia Dwunastu, której poświęcona jest druga część niniejszej pracy. Byli pierwszymi, ale nie ostatnimi, do których skierowane zostało pytanie: „A wy za kogo Mnie uważacie?” (Łk 9,20). Ich odpowiedzią nie zawsze było: „Panie, do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego” (J 6,68). Wśród wybranych i powołanych znaleźli się zarówno ci, którzy pozostali Mu wierni aż po męczeńską śmierć, jak i ci, którzy się Go zaparli i zdradzili.

Podobne trzęsienie ziemi w wierze jednostek i społeczeństw widoczne jest również i dziś. Świat współczesny podaje tyleż samo przyczyn afirmacji Boga, co Jego negacji. Ważne jest, by szukając własnej drogi życiowej dostrzegać w Mistrzu z Nazaretu nie tylko wymiar doczesny, gdyż „dzięki temu, że niebo prześwieca, ziemia jest cokolwiek warta” (Karol Ludwik Koniński), a także pamiętać o słowach zachęty: „Gdy przegramy jedną bitwę, dopóki żyjemy, mamy czas, aby wygrywać drugą” (bł. Jakub Alberione). Oby korzystanie z tej pracy pomogło w tych zmaganiach, abyśmy mogli za św. Pawłem powiedzieć: „W dobrych zawodach wystąpiłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem. Na ostatek odłożono dla mnie wieniec sprawiedliwości, który mi w owym dniu odda Pan, sprawiedliwy Sędzia, a nie tylko mnie, ale i wszystkim, którzy umiłowali pojawienie się Jego” (2 Tm 4,7–8).

Wszystkie cytaty i nawiązania biblijne w tej pracy zostały odnoszą się do *Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych opracowanego przez zespół biblistów z inicjatywy benedyktynów tyńskich. Wydanie piąte na nowo opracowane i poprawione, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2003*. Także pisownia imion i chronologia biblijna zostały przejęte za tym wydaniem Pisma Świętego. Spis literatury wykorzystanej przy niniejszym opracowaniu zawiera wyłącznie pozycje książkowe i ma pomóc w pogłębianiu wiedzy tutaj zawartej.

Pius Czesław Bosak

WYKAZ SKRÓTÓW

KSIĘGI PISMA ŚWIĘTEGO

Księga Rodzaju	— Rdz
Księga Wyjścia	— Wj
Księga Kapłańska	— Kpł
Księga Liczb	— Lb
Księga Powtórzonego Prawa	— Pwt
Księga Jozuego	— Joz
Księga Sędziów	— Sdz
Księga Rut	— Rt
1 Księga Samuela	— 1 Sm
2 Księga Samuela	— 2 Sm
1 Księga Królewska	— 1 Krl
2 Księga Królewska	— 2 Krl
1 Księga Kronik	— 1 Krn
2 Księga Kronik	— 2 Krn
Księga Ezdrasza	— Ezd
Księga Nehemiasza	— Ne
Księga Tobiasza	— Tb
Księga Judyty	— Jdt
Księga Estery	— Est
1 Księga Machabejska	— 1 Mch
2 Księga Machabejska	— 2 Mch
Księga Hioba	— Hi
Księga Psalmów	— Ps
Księga Przysłów	— Prz
Księga Koheleta (Eklezjastesa)	— Koh
Pieśń nad pieśniami	— Pnp
Księga Mądrości	— Mdr
Mądrość Syracha (Eklezjastyk)	— Syr
Księga Izajasza	— Iz
Księga Jeremiasza	— Jr
Lamentacje	— Lm
Księga Barucha	— Ba
Księga Ezechiela	— Ez
Księga Daniela	— Dn
Księga Ozeasza	— Oz
Księga Joela	— Jl

WYKAZ SKRÓTÓW

Księga Amosa	— Am
Księga Abdiasza	— Ab
Księga Jonasza	— Jon
Księga Micheasza	— Mi
Księga Nahuma	— Na
Księga Habakuka	— Ha
Księga Sofoniasza	— So
Księga Aggeusza	— Ag
Księga Zachariasza	— Za
Księga Malachiasza	— Ml
Ewangelia według św. Mateusza	— Mt
Ewangelia według św. Marka	— Mk
Ewangelia według św. Łukasza	— Łk
Ewangelia według św. Jana	— J
Dzieje Apostolskie	— Dz
List św. Pawła do Rzymian	— Rz
1 List św. Pawła do Koryntian	— 1 Kor
2 List św. Pawła do Koryntian	— 2 Kor
List św. Pawła do Galatów	— Ga
List św. Pawła do Efezjan	— Ef
List św. Pawła do Filipian	— Flp
List św. Pawła do Kolosan	— Kol
1 List św. Pawła do Tesaloniczan	— 1 Tes
2 List św. Pawła do Tesaloniczan	— 2 Tes
1 List św. Pawła do Tymoteusza	— 1 Tm
2 List św. Pawła do Tymoteusza	— 2 Tm
List św. Pawła do Tytusa	— Tt
List św. Pawła do Filemona	— Flm
List do Hebrajczyków	— Hbr
List św. Jakuba	— Jk
1 List św. Piotra	— 1 P
2 List św. Piotra	— 2 P
1 List św. Jana	— 1 J
2 List św. Jana	— 2 J
3 List św. Jana	— 3 J
List św. Judy	— Jud
Apokalipsa św. Jana	— Ap

INNE SKRÓTY

akad.	— akadyjski
arab.	— arabski
aram.	— aramejski
asyr.	— asyryjski
babil.	— babiloński
BT	— Biblia Tysiąclecia: <i>Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych</i> . Opracował zespół biblistów z inicjatywy benedyktynów tyńieckich. Wydanie piąte na nowo opracowane i poprawione. Pallottinum, Poznań 2003.
Chr.	— Chrystus
dosł.	— dosłownie
egip.	— egipski
ew.	— ewentualnie
gr.	— grecki
hebr.	— hebrajski
LXX	— Septuaginta, grecki przekład ST
łac.	— łaciński
maced.	— macedoński
m.in.	— między innymi
nab.	— nabatejski
najpr.	— najprawdopodobniej
na podst.	— na podstawie
n.e.	— naszej ery
nowohebr.	— nowohebrajski
n.p.m.	— nad poziomem morza
nst.	— następujący
NT	— Nowy Testament
ok.	— około
p.	— patrz
par.	— miejsce paralelne
pers.	— perski
p. n.Ch.	— przed narodzeniem Chrystusa
p. n.e.	— przed naszą erą
płn.	— północ, północny
por.	— porównaj
p.p.m.	— poniżej poziomu morza
r.	— rok
r. p.Chr.	— rok przed narodzeniem Chystusa

ST	— Stary Testament
Sam.	— Samarytanie
sum.	— sumeryjski
św.	— święty
tj.	— to jest
tzn.	— to znaczy
tzw.	— tak zwany
ur.	— urodzony
w.	— wiek
w. p.Chr.	— wiek przed Chrystusem
wg	— według
Wlg	— Wulgata, łaciński przekład Biblii
zm.	— zmarł
zob.	— zobacz
żyd.	— żydowski
// //	— tekst ujęty w ten nawias został dodany w celu łatwiejszego zrozumienia cytowa- nego tekstu
//...//	— fragment cytatu został opuszczony

TRANSKRYPCJA ALFABETU HEBRAJSKIEGO

א	ālef	' (nieme)
ב	bet	b, w
ג	gimel	g
ד	dalet	d
ה	he	h (lub nieme)
ו	waw	w
ז	zajin	z
ח	chet	ch
ט	tet	t
י	jod	i, j
כ (ך)	kaf	k, ch
ל	lamet	l
מ (ם)	mem	m
נ (ן)	nun	n
ס	samech	s
ע	ajin	' (nieme)
פ (ף)	pe	p, f
צ (ץ)	cadi	c
ק	kof	k
ר	resz	r
ש	sin	s
שׁ	szin	sz
ת	tau	t

TRANSKRYPCJA ALFABETU GRECKIEGO

A α	alfa
B β	beta
Γ γ	gamma
Δ δ	delta
E ε	epsilon
Z ζ	dzeta
H η	eta
Θ θ	theta
I ι	jota
K κ	kappa
Λ λ	lambda
M μ	my
N ν	ny
Ξ ξ	ksi
O ο	omikron
Π π	pi
P ρ	rho (ro)
Σ σ ς	sigma
T τ	tau
Υ υ	ipsylon
Φ φ	phi (fi)
X χ	chi
Ψ ψ	psi
Ω ω	omega